

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING MARKAZIY OSIYO
MAMLAKATLARI BILAN O‘ZARO HAMKORLIGI TARIXI***Normanov Og‘abek**Shahrisabz davlat pedagogika instituti Tarix yo‘nalishi 3-bosqich talabasi.*

Annotatsiya: Bu maqolada O‘zbekiston Respublikasining Markaziy Osiyo davlatlari bilan tarixiy aloqalari va hamkorligi muhokama qilinadi. O‘zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan munosabatlarini geografik yaqinlik, savdo-sotiq, madaniy almashinuv va siyosiy o‘zaro munosabatlar qanday shakllantirayotgani haqida so‘z boradi.

Аннотация. В данной статье рассматриваются исторические связи и сотрудничество Республики Узбекистан со странами Центральной Азии. Будет обсуждено, как географическая близость, торговля, культурный обмен и политические отношения формируют отношения Узбекистана со странами Центральной Азии.

Annotation. This article discusses the historical relations and cooperation of the Republic of Uzbekistan with the countries of Central Asia. It will be discussed how geographical proximity, trade, cultural exchange and political relations shape Uzbekistan's relations with the countries of Central Asia.

Kalit so‘zlar. Sovet Ittifoq davri, mustaqillikdan keyingi davr, madaniy va insoniy aloqalar, ipak yo‘li.

Ключевые слова. Эпоха Советского Союза, период после обретения независимости, культурные и человеческие отношения, Шелковый путь.

Keywords. The era of the Soviet Union, the post-independence period, cultural and human relations, the Silk Road.

O‘zbekiston Markaziy Osiyoda joylashgan davlat bo‘lib, tarixan Markaziy Osiyoning boshqa viloyatlari bilan mustahkam aloqalarga ega. O‘zbekiston o‘zining geografik joylashuvi tufayli tarix davomida turli madaniyatlar ta‘sirida bo‘lgan va savdo yo‘llari chorrahasida joylashgan. Ipak yo‘lining muhim tranzit nuqtasi sifatida Markaziy Osiyoning boshqa hududlari bilan savdo va madaniy aloqalarni rivojlantirdi.

O‘zbekistonning Markaziy Osiyo mahsulotlari bilan hamkorligi tarixi Sovet Ittifoqi davrida ham, mustaqillikdan keyingi davrda ham rivojlangan. O‘zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorligi chuqur tarixiy ildizlarga ega. O‘zbekiston Markaziy Osiyoning boshqa davlatlari bilan tarixiy-madaniy aloqalarga ega mintaqada joylashgan. O‘zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorligi tarixidagi muhim nuqtalar:

O‘zbekiston va boshqa O‘rta Osiyo respublikalari 1920-yillarda Sovet Ittifoqi tarkibiga kirdi. Bu davrda Iqtisodiy rivojlanish rejasi doirasida qishloq xo‘jaligi va sanoat sohaslarida hamkorlik yo‘lga qo‘yildi. Markaziy Osiyodagi boshqa respublikalar bilan qattiq iqtisodiy integratsiya va infratuzilma loyihalari amalga oshirildi.

Sovet Ittifoqi parchalanganidan keyin O‘zbekiston 1991 yilda o‘z mustaqilligini e‘lon qildi. O‘zbekiston mustaqillikka erishgandan keyingi davrda Markaziy Osiyo davlatlari bilan yaqin munosabatlar o‘rnatishga, hamkorlikni mustahkamlashga harakat qildi. O‘zbekiston Markaziy Osiyo Iqtisodiy Hamkorlik Tashkiloti (EkoC) va Markaziy Osiyo Hamkorligi Tashkiloti (CAREC) kabi mintaqaviy hamkorlik platformalarida ishtirok etgan. Bu tashkilotlar iqtisodiy, energetika, transport va xavfsizlik masalalari bo‘yicha hamkorlikka yordam beradi.

O‘zbekiston Markaziy Osiyo davlatlari bilan savdo-iqtisodiy hamkorlikni yaxshilash bo‘yicha turli qadamlar qo‘ydi. Mintaqaning boshqa davlatlari bilan erkin savdo shartnomalari imzolaniib, bojxona tartib-taomillarini osonlashtirish, savdo to‘siqlarini kamaytirishga harakat qilindi. Bundan tashqari, energetika, transport va infratuzilma loyihalari kabi sohalarda hamkorlik loyihalari amalga oshirildi.

Madaniy va insoniy aloqalar. O‘zbekiston Markaziy Osiyo davlatlari bilan madaniy va insoniy munosabatlarni yaxshilash maqsadida turli tadbirlar uyushtirdi. Madaniy bayramlar, san‘at tadbirlari, talabalar almashinuvi dasturlari va sport tadbirlari kabi tadbirlar odamlarning bir-birini yaqinroq bilishi, o‘zaro munosabatlarini mustahkamlash imkonini berdi.

Markaziy Osiyo tarixan Ipak yo‘lining muhim qismi bo‘lgan. Ipak yo‘li Osiyo va Yevropa o‘rtasida savdo, madaniy o‘zaro aloqalar va axborot almashish uchun yo‘l bo‘lgan. O‘zbekiston Buyuk Ipak yo‘lida strategik joylashuvga ega bo‘lganligi sababli, bu davrda Markaziy Osiyoning boshqa davlatlari bilan savdo-sotiq va madaniy aloqada bo‘lgan.

Markaziy Osiyo suv resurslariga boy mintaqa bo‘lib, bu resurslarni birgalikda taqsimlash ba‘zan nizolarga sabab bo‘lgan. O‘zbekiston Amudaryo va Sirdaryo resurslariga egalik qilgani uchun suv resurslaridan foydalanish bo‘yicha Markaziy Osiyoning boshqa davlatlari bilan vaqti-vaqti bilan kelishmovchiliklarga duch kelgan. Xalqaro platformalarda bu borada muzokaralar olib borildi va yechim izlash davom etdi.

O‘zbekiston Markaziy Osiyo davlatlari bilan xavfsizlik sohasida hamkorlikni mustahkamlash uchun turli mexanizmlarni o‘rnatdi. Terrorizm, giyohvand moddalar savdosi va transmilliy jinoyatlar kabi umumiy muammolarga qarshi kurashish uchun razvedka ma'lumotlarini almashish choralarini yo‘lga qo‘ydi.

O‘zbekistonning tarixiy aloqalari Markaziy Osiyoning boshqa respublikalari bilan ayniqsa yaqin aloqalarni o‘z ichiga oladi. Sovet Ittifoqi davrida bu respublikalar bir davlat tuzilishi ostida birlashgan edi. Sovet Ittifoqi parchalanganidan keyin

O‘zbekiston o‘z mustaqilligini e‘lon qildi va Markaziy Osiyoning boshqa respublikalari bilan yangi davrga qadam qo‘ydi.

O‘zbekiston Markaziy Osiyo Davlatlari Hamkorligi Tashkiloti (ODIU) kabi mintaqaviy tashkilotlarda faol rol o‘ynadi. Ushbu tashkilot Markaziy Osiyoning beshta respublikasi o‘rtasida hamkorlikni rivojlantirish va mintaqaviy barqarorlikni ta‘minlash maqsadida tashkil etilgan.

O‘zbekiston Xitoy bilan ham yaqin aloqalarga ega. Xitoy O‘zbekistonning eng yirik savdo sherigi bo‘lib, ikki davlat o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalar yaxshilanib bormoqda. Xitoy O‘zbekistonga sarmoya kiritib, savdo hajmini oshirmoqda. Shu bilan birga, O‘zbekistonning Xitoyning “Bir kamar, bir yo‘l” tashabbusida ishtirok etishi bilan ikki davlat o‘rtasidagi hamkorlik yanada mustahkamlandi.

Natijada O‘zbekistonning Markaziy Osiyo mahsulotlari bilan tarixan va hozirgi mustahkam aloqalari borligini aytishimiz mumkin. O‘zbekiston mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish va iqtisodiy munosabatlarni yaxshilash bo‘yicha turli tashkilot va tashabbuslarda faol rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining "Tashqi iqtisodiy faoliyat to‘g‘risida"gi qonuni. // Xo‘jalik va huquq, 2000.
2. www.mfer.uz-O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiya va savdo Vazirligining rasmiy sayti.
1. <https://daryo.uz/k/2022/12/21/songgi-6-yilda-amalga-oshirilgan-13-dan-ortiq-ozaro-tashriflar-2-milliard-dollardan-4-milliard-dollargacha-osgan-ozaro-savdo-yildan-yilga-rivojla-nayotgan-madaniy-gumanita>
2. Infografika: O‘zbekistonning Tojikiston bilan savdosi. <https://review.uz/oz/post/infografika-torgovlya-uzbekistana-s-tadjikistanom>
3. O‘zbekiston, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston va Turkmaniston statistika boshqarmalari ma‘lumotlaridan, CAAN ma‘lumotlaridan olingan. <https://www.caa-network.org/archives/19734/ekonomika-i-covid-19-v>.